

CZU: 343.982

PROBELE ȘI PARTICULARITĂȚILE DE EFECTUARE A EXPERTIZELOR GRAFOSCOPICE A SEMNĂTURILOR/SCRISULUI DUPA COPIILE DOCUMENTELOR

Veronica POSTORONCĂ,

expert judicial al Centrului Național de Expertize Judiciare pe lângă
Ministerul Justiției Republica Moldova

REZUMAT

Acest articol descrie problemele și particularitățile de efectuare a expertizei grafoscopice a semnăturilor / scrisului după copiile documentelor, analiza prevederilor legislației civile și penale a Republicii Moldova, inclusiv a sistemului judiciar al UE.

Cuvinte-cheie: tehnică de multiplicare, copia obiectelor manuscrise, semnături; expertiză.

SUMMARY

This article describes the problems and peculiarities of conducting the grafoscopic expertise of the signatures / writing after the copies of the documents, analyzing the provisions of the civil and criminal legislation of the Republic of Moldova, including the EU judicial system.

Keywords: copying equipment; a copy of the handwriting objects; signature; expertiza.

Actualitatea temei. Expertiza grafoscopică a scrisului sau semnăturii reprezintă unul din genurile de expertize criminalistice, care are ca scop identificarea autorului scrisului sau semnăturii, stabilirea dacă semnătura/scrisul a fost executată de una și aceeași persoană sau de diferite persoane, stabilirea faptului falsificării scrisului sau semnăturii, autorului falsificării, modul de falsificare, modificarea intenționată a scrisului etc.

Necesitatea efectuării expertizei grafoscopice apare în cazurile, când există îndoieli în autenticitatea semnăturii sau scrisului din diverse documente: procuri, contracte, recipise, testamente etc. Pentru efectuarea expertizei se solicită de către experți originalele actelor în litigiu, conform cărora experții identifică și examinează caracteristicile geometrice, topografice și motrice ale grafismelor, impulsul grafic, gradul de evoluție, tipul legăturilor, fluența și naturalețea construcției etc., care într-un final fiind apreciate și evaluate stau la baza formulării unei concluzii după caz, fie de probabilitate, fie categorică.

O problemă a erei tehnologiilor informaționale, cu care se confruntă experții și care intens se discută în prezent este problema examinării grafoscopice a obiectelor în litigiu din documentele prezentate în copii. Prin copii se înțeleg copiile documentelor:

- de tip carbon (hârtie tip plomba-

gina) sau indigo, copii ale documentelor dactilografiate mecanic cu benzi carbonice, prin intermediul hârtiei copiative sau prin imprimare tip matricial;

- copii de tip electrostatic (xerox);
- fotocopiere pe sau de pe microfilm;
- facsimil tip fax, word etc.;
- forme speciale de copii (documente digitale) e-mail, semnături digitale, semnături ale mașinilor de transmitere.

Obiectivele lucrării. Obiectivele acestei lucrări sunt discuțiile cu privire la perspectivele examinării documentelor, care nu au fost prezentate la expertizare în original, dar în copii, problemele care apar la examinarea acestor copii.

La examinarea semnăturilor și scrisului de pe actele în copii pot fi văzute doar o parte din caracteristicile generale și particulare; copia documentului nu oferă posibilitatea de a examina gradul de apăsare și caracteristicile de ritm, de a determina metoda de executare a scrisului/semnăturii, starea și calitatea hârtiei utilizate pentru executarea documentului, de a stabili caracteristicile falsului tehnic; a unor procedee de imitație.

Analize, constatări. Examinând literatura de specialitate cu referire la cercetarea semnăturilor și scrisului de pe actele în copii a mai multor țări, am constatat, că specialiștii consideră, că

chiar cele mai fidele fotocopii nu pot garanta expunerea caracteristicilor subtile ale mișcărilor grafice a obiectelor. Prin fotocopie sunt „dilate” și devin imposibil de studiat temeinic chiar cele mai simple elemente ale dinamicii scrierii. Copierea deformează linia grafică, estompând informațiile subtile, pe care le exprimă. În așa cazuri apare riscul de a dispune de o sursă, ce reflectă deformat scrisul sau semnătura contestată. Se recomandă astfel o deosebită atenție în examinarea acestor documente, expertului, punându-se, la dispoziție material necontestat într-un volum mai mare și de suficiente informații cu privire la proveniența documentului supus examinării.

Problema data este abordată în mod diferit de către specialiștii din UE. Conform legislației din Germania (art.267 CP) fotocopiile nu constituie un document”. Pe când conform legislației civile din Italia „Copiile fotografice ale scrisului și semnăturii au aceeași eficacitate cu cele autentice, dacă este autenticată de către funcționarul public competent și nu este contestată în mod expres.” Specialiștii din domeniu din Italia atribuie valoare de original chiar și unei fotocopii neautentificate atâta timp cât ultima nu va fi contestată. În practica expertizei grafice din Polonia se apreciază că autenticitatea semnăturii (scrierii) confirmată sau nu ca fiind copie conformă cu originalul nu este relevantă atât timp

cât autorul scrierii nu confirmă acest fapt. În România conform prevederilor CC (art.285) „Duplicatale de pe înscrisurile notariale sau alte înscrisuri autentice, eliberate în condițiile prevăzute de lege înlocuiesc originalul și ai aceeași putere doveditoare ca și originalul” Dar tot odată (art.292 (2) CC a României impune obligativitatea prezentării originalului „spre vedere” și o sancțiune a decăderii din probă în caz de neprezentare.

Legislația Republicii Moldova, de asemenea, stipulează unele norme în acest domeniu.

Astfel, conform Codului de procedură civilă RM:

Articolul 138. Prezentarea înscrisurilor

(4) *Înscrisul se depune în original sau în copie autenticată în modul stabilit de lege, indicându-se locul de aflare a originalului. Înscrisul se depune în original când, conform legii sau unui alt act normativ, circumstanțele pricinii trebuie confirmate numai cu documente în original sau când copiile de pe documentul prezentat au cuprinsuri contradictorii, precum și în alte cazuri când instanța consideră necesară prezentarea originalului.*

(5) *Dacă, în conformitate cu afirmațiile părții interesate, documentul în original se află pe mâna părții adverse, probațiunea se efectuează prin înaintarea unui demers privind obligarea părții adverse la prezentarea lui în original. În cazul în care partea adversă nu execută încheierea judecătorească privind prezentarea documentului în original, se va utiliza copia de pe original, prezentată de persoana interesată dacă legea nu prevede altfel. Instanța va aprecia forța probantă a copiei autentificate după intima ei convingere.*

Articolul 139. Aprecierea autenticității probelor scrise

(3) *La constatarea veridicității copiei de pe document sau de pe un alt înscris, instanța judecătorească verifică procedeul tehnic de copiere, garanțarea identității cuprinsului copiei cu cel al originalului, modul de conservare a copiei.*

(4) *Instanța judecătorească nu poate considera dovedit un fapt adevărat numai prin copia de pe document, dacă originalul este pierdut, iar copiile de pe el prezentate de părți nu sunt identice, rămânând imposibilă deter-*

minarea prin intermediul altor probe a adevăratului cuprins al originalului.

Conform Codului de procedură penală RM:

Articolul 157. Documente

(1) *Constituie mijloc material de probă documentele în orice formă (scrisă, audio, video, electronică etc.) care provin de la persoane oficiale fizice sau juridice dacă în ele sunt expuse ori adevărate circumstanțe care au importanță pentru cauză.*

Astfel, din conținutul actelor normative a legislației civile și penale a RM, menționate mai sus, reiese că dacă originalul unui document util cauzei este declarat de către părți distrus, dispărut, sustras, el poate fi prezentat în copie. Dar aceste norme sunt doar niște prevederi de ordin general a posibilității prezentării copiei actului în calitate de probă, fără a se menționa și posibilitatea efectuării expertizei grafoscopice pe copii.

Dacă ne referim la metoda de examinare a scrisului și semnăturilor a CNEJ, cod PO-C-01 (ediția 2 aprobată la 10.04.2017), la aspectul examinării documentelor în copii atunci constatăm că conform:

- (pnct.4.3) în calitate de obiecte de cercetare pot servi documente de orice tip sau alte obiecte ce conțin scris de mână/semnături (bucăți de geam, oglindă etc.) fie fotocopii ale scrisului/semnăturii, atunci când suportul pe care sunt aplicate nu poate fi pus la dispoziție;

- (pnct.4.9.5.1) – documentele copiate (realizate cu ajutorul unui aparat tip Xerox, camera foto, scanner, fax, hârtie copiativă, etc) nu conțin toate detaliile prezente în documentul original, iar calitatea acestor copii variază în funcție de modalitatea de realizare. Din aceste considerente, expertizele având ca obiect examinarea unor documente realizate prin copiere, se pot efectua doar cu titlu de excepție (când documentul original a fost distrus sau este imposibil de obținut) În această situație se vor avea în vedere mai multe aspecte dintre care este și că - calitatea copiei să permită stabilirea caracteristicilor grafice ale scrisului de mână sau semnăturii.

Si totuși cum poate fi rezolvată problema acceptării examinării sau refuzului examinării copiilor unor documente în scopul identificării

(certificării) unei semnături, scris, etc.?

În acest context accentuez unele opinii ale specialiștilor din domeniu din instituțiile de expertize criminalistice ale RM, care menționează că:

- nu este corect de a efectua examinarea grafoscopică a documentelor fără originalele acestora; că utilizarea copiilor complică lucrul expertului; că, de fapt, expertul examinează nu documentul cu semnătura/scrisul în cauză, dar imaginea acestuia, și că expertul nu soluționează întrebarea cum imaginea semnăturii/scrisului a apărut pe document;

- că expertiza grafoscopică a documentelor după copii în majoritatea cazurilor prezintă doar o concluzie de probabilitate și nu poate sau este dificil de a o pune la baza unei decizii ale instanței de judecată;

- concluziile expertului formulate pe expertizele grafoscopice, efectuate pe copiile documentelor pot fi luate de către ordonator ca probă doar cu unele rezerve, pentru că la baza acestor concluzii ca obiecte în litigiu sunt doar niște imagini ale semnăturii sau scrisului, dar nu originalul acestora;

- că frecvent documentul copiat provoacă dubii în autenticitatea executării semnăturii;

- că expertiza dată este benefică și poate fi luată ca probă de către ordonatorul expertizei, doar în cazul când există probe suplimentare privind falsificarea semnăturii/scrisului;

- că pentru instanța de judecată copia documentului nu este probă;

- că ordonatorii vor ignora rezultatele expertizelor efectuate din motivul lipsei originalului documentului pe copii prezentate etc.

Cu adevărat expertiza grafoscopică a semnăturilor/scrisului după copiile documentelor este una foarte dificilă și este însoțită de riscuri foarte majore, ce se pot finisa cu concluzii incorecte cu consecințele negative respective, deoarece actele prezentate în copie pot fi produse ale unor falsificări. De exemplu:

- după imaginile electrofotografice este imposibil de a demonstra faptul existenței manuscrisului/semnăturii pentru că acesta poate fi imitat cu utilizarea mijloacelor tehnice;

- este imposibil de a stabili dacă scrisul/semnătura examinată a fost

executat pe originalul documentului, copia cărui a fost prezentată la expertiză, sau a fost introdusă în copia documentului prin montaj;

- este imposibil de a stabili faptul pregătirii tehnice preventive a scrisului/semnăturii;

- probabilitatea relevării și aprecierii obiective a caracteristicilor de diagnosticare (inclusiv de apăsare, coordonarea mișcărilor, ritmul executării semnăturii, starea emoțională a persoanei și altor caracteristici ale scrisului) este minimă în legătură cu nivelarea sau denaturarea imaginilor, executate cu aplicarea mijloacelor de copiere-multiplicare;

- dinamica naturală, presiunea și naturalețea execuției inițiale nu ar mai fi exprimate suficient în cadrul examinării copiilor unor documente.

În prezent nu există mijloace tehnice, care ar permite stabilirea după xerocopiile documentelor, dacă acestea au fost utilizate cu careva mijloace tehnice la executarea lor.

În rezultatul efectuării unui experiment de către specialistii din domeniu privind expertiza grafoscopică a scrisului/semnăturii după copiile documentelor a fost stabilit că:

- experții au refuzat soluționarea întrebării – în 50% cazuri;

- au oferit concluzii corecte – 11%;

- au oferit concluzii incorecte – 39%.

Aceasta denotă despre ineficiența cercetărilor imaginilor documentelor cu ajutorul mijloacelor actuale din dotare.

Totodată practica de expertiză judiciară a relevat, că unii experți la efectuarea expertizei grafoscopice după copia documentului prezintă concluzii condiționate, adică formulează o concluzie, pozitivă sau negativă, cu condiția că există originalul documentului, copia cărui este imaginea examinată. O asemenea concluzie oferă posibilitatea de a nu percepe imaginea documentului ca o copie directă, obținută de pe original, precum și de a informa ordonatorul expertizei că concluzia despre executor se oferă cu condiția prezenței originalului.

Concluzii: Cu referire la prezența copiilor de documente, mai ales electrostatice, dar și de alt tip în calitate de materiale de comparație, men-

ționez, că ele pot fi folosite ca modele de comparație pentru efectuarea examenului comparativ, dar acest material de comparație trebuie să cuprindă și semnături originale.

Întrebarea privind posibilitatea efectuării expertizei pe copia documentului rămâne la fel de deschisă și pentru experți și pentru ordonatori. Doar ordonatorul este în drept să aprecieze valoarea raportului de expertiză pe o cauză civilă sau penală. Dacă pe cauza dată sunt prezente și alte probe, iar raportul de expertiză efectuat pe o copie a documentului, doar confirmă starea generală a situației, atunci probabilitatea acceptării acestuia este înaltă. Adică în marea majoritate a cazurilor acceptul sau inacceptul ca probă în demonstrarea cazului fie penal fie civil a raportului de expertiză aparține ordonatorului. Și din contra, dacă cazul nu este confirmat cu alte probe o asemenea expertiză (pe copii) poate fi pusă la îndoială.

Concluziile expertizelor grafoscopice trebuie să se bazeze pe cercetarea originalului documentului, deoarece la efectuarea expertizei grafoscopice a documentelor în copie este imposibil de a afla sau stabili dacă pe document a apărut semnătura cu ajutorul mijloacelor tehnice moderne sau este o copie efectuată de pe un act în original.

În final, generalizând cele expuse privind expertiza grafoscopică a semnăturii/scrisului după copia documentului și luând în considerație prevederile legislației în vigoare, **concluzionez următoarele, că în cazuri excepționale este posibilă efectuarea expertizei grafoscopice pe documentele în copii, dar cu următoarele condiții:**

1. Delimitarea strictă în metodică de efectuare a expertizelor grafoscopice a cazurilor și condițiilor, când expertiza grafoscopică a scrisului/semnăturii poate fi efectuată după copia documentului.

2. În Încheierea de dispunere a efectuării expertizei grafoscopice să fie menționată efectuarea expertizei grafoscopice pe acte în copii;

3. Expertul nu răspunde de autenticitatea documentului prezentat în copie;

4. Actele în copii să fie confirmate de către un organ competent în confirmarea actelor (persoană juridică);

5. Calitatea copieii să permită sta-

bilirea caracteristicilor grafice ale scrisului de mână, pentru că copiile necalitative pot fi „obstacole”, care depind de gradul de uzură a tehnicii de multiplicare, ce poate duce la imposibilitatea efectuării expertizei. Pentru soluționarea sarcinilor care stau în fața experților se stabilește în primul rând tipul aparatului de copiere-multiplicare utilizat pentru obținerea copieii prezentate, precum și soluționarea întrebării, în ce măsură copia este valabilă pentru efectuarea cercetării de diagnosticare și identificare. De a efectua expertiza grafoscopică după copia documentului este posibilă doar în cazul, când caracteristicile de diagnosticare și identificare a semnăturii sunt stabilite în document, sunt evaluate și fixate ca potrivite pentru cercetare. În acest scop sunt determinate principiile de cercetare a copieii textului efectuat cu aparatul de copiere-multiplicare, sunt relevate caracteristicile de valabilitate a copiilor manuscriselor documentelor pentru cercetarea ulterioară și sunt determinate criteriile, după care va fi analizată sistema caracteristicilor de diagnosticare și identificare a scrisului sau semnăturii reflectate în xerocopiile documentelor pe hârtie.

6. În cadrul expertizei grafoscopice pe actele în copii expertul formulează doar concluzii probabile (ipotetice, prezumtive) sau de imposibilitate.

Bibliografie

1. Alămoreanu Sorin, expert criminalist LEJC Cluj, România, Rafal Ciesla, expert criminalist Universitatea Wroslav, Polonia, „Observații privind regimul documentelor prezentate spre examinare în copie” Revista științifico-practică „Legea și Viața” aprilie, 2018, pag.11-14;

2. Архипова К. Почерковедческое исследование по электрофотографическим копиям Вестник Российского нового университета. Серия «Человек и общество». – М., 2016. – Вып. 3. – С. 52–54;

3. Codul de procedură civilă a Republicii Moldova nr.225 din 30.05.2003.

4. Codul de procedură penală a Republicii Moldova nr.122 din 14.03.2003.

5. Возможно ли по копии проводить почерковедческую экспертизу или судебно-техническую?, <https://www.yurist-online.net/question/74786>. **LEME**